

élnék – a kisközösségi szerveződések – legtöbbször úgy, hogy állami intézményi támogatást egyáltalán nem kaptak – a nemzetiségi lét fenntartását jelentették. Az előadás második része elemezte az 1948 utáni próbálkozásokat, azok kudarcait, majd ismertette az 1989–1992 között létrejött új típusú nemzetiségi szerveződések, amelyek különböző – kulturális, szociális, vallási, politikai – alapon jöttek létre. Legtöbbjük léte, tevékenysége még nem stabilizálódott.

Várnagy Elemér nagy érdeklődéssel kísért, hasznos vitát kiváltó előadást tartott a cigányközösségekről, vajdái alakulásukról, s alakulásukat kísérő sok-sok konfliktusról, de feloldásuk lehetőségeiről is. Többek között olyan problémák vetődtek fel, mint az erős családi kötődés pozitív ereje a közösségek további fenntartásában; szó volt a gyermekközösségekről, a cigányságnak a szekták felé való irányultságáról stb.

A szekcióban két német témájú, gazdag adatokkal alátámasztott előadással ismerkedtünk meg. Mindkettő a múlttal, illetve a közelmúlttal, a két világháború közötti időszakokkal foglalkozott. Országos rálátással közeledett a témához dr. Galambos Ferenc főtisztelendő, aki – kritikai szemléletet sem mellőzve – mutatta be elsősorban a katolikus egyházon belüli civil közösségi életet, annak tartalmi, de nyelvi problémáit is.

A Baranya megyei német település, Bóly egyesületeiről, vallásos társulásairól kitűnő mikroelemzés segítségével tartott előadást a téma avatott ismerője, Lantosné dr. Imre Mária. Szuggesztív előadását azzal a – nemcsak a szekció résztvevői, hanem a széthullóban lévő, s az új szerveződési formákat bizonytalanul kereső nemzetiségi közösségeink számára is tanulsággal szolgáló – bólyi véleménnyel zárta, hogy „Bólyban mindenki tartozott valahová”.

A szekció résztvevői a vita során úgy ítélték meg, éppen a bemutatott „bólyi modelltől” kiindulva, hogy a téma feltárását, a nemzetiségi közösségek összetartó erejének a megismerését a honismereti mozgalmon belül támogatni kellene, eredményeit pedig publikálni. Fölvetődött az is, hogy miképpen tudná ez a mozgalom a mai civil szerveződések támogatni, miképpen tudna hasznos tevékenységgel hozzájárulni a négy évtizede felbomlott nemzetiségi közösségek új tartalmú és keretű újjáéledéséhez. A Honismereti Szövetség nemzetiségi albizottsága e témáról és feladatról konkrét elképzeléseket dolgozzon ki.

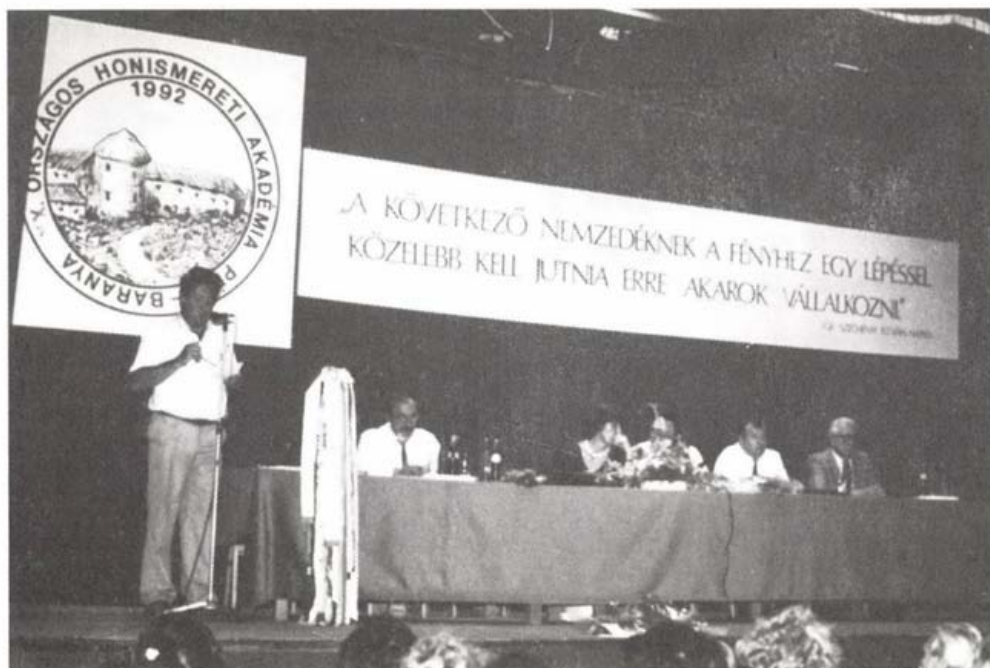
A Honismereti Akadémia szabad fóruma

A szekcióvezetők beszámolóit különböző témájú felszólalások követték. Ezekből kirajzolódnak a mozgalmat érdeklő legfontosabb gondolatkörök.

1. Viszonylag kevesebben foglalkoztak érdemben az Akadémia fő témájával, a **civil társadalom** szerveződésével. *Bíró László*, a pécsi székelyegyház kanonokja beszélt a láncaitól megszabaduló egyház és a társadalom új kapcsolatainak kialakulásával kapcsolatban a horizontális strukturálódás jelentőségéről. Hangsúlyozta annak fontosságát, hogy az egyház ne csak a templomban legyen jelen, hanem a társadalom különböző területein is. Elmondta, hogy a Kolping mozgalom máris számos szociális feladatot tud vállalni, de színjátárszó csoportok, éneklőközösségek és más kulturális klubok is szerveződnek az egyházi keretek között.

Ugyancsak a civil társadalom egyik formájával, a hagyományápoló körökkel foglalkozott *Huszár János*. Mint a pápai Jókai-kör főtársa elmondta, hogy a kör tagjai Jókai emlékhelyeket kerestek föl, s jóízű kapcsolatokat alakítottak ki más honismereti közösségekkel. Felhívta a figyelmet az azonos elkötelezettségű egyesületek közti kapcsolattartás jelentőségére.

2. Számos felszólaló foglalkozott a **honismereti mozgalom és az ifjúság** kapcsolatával. *Kövesdi Tiborné* az ifjúsági táborok jelentőségéről szólt. Ő Mesztegyőn három tábort is szervez ebben az évben, köztük szomszédos országokbeli magyar fiatalok számára „nemzetközi” tábort, amelynek elsősorban az a célja, hogy a szlovákiai, kárpátaljai, vajdasági magyar gyerekek megismerkedjenek egymás életével. Nem kevésbé jelentős és végső soron ugyancsak a fiataloknak a honismerethez való kötődését erősíti az a tábor, amit határon kívüli magyar szakkörvezetők számára rendeznek ugyancsak Mesztegyőn, hiszen itt igen sokat tanulhatnak egymástól és a hazai szakkörvezetőktől.

Mándli Gyula felvétele

A tudományos diákköri munkáról beszélt *Hegedűs Zoltán* s elmondta, hogy a Budapesti Műszaki Egyetemen 26 egyetem 200 hallgatója számára rendezett diákköri konferenciára készült dolgozatok közül 37 honismereti jellegű munka volt. Javasolta, hogy a Honismereti Szövetség képviseltesse magát a tudományos diákköri konferenciákon és ajánljon fel pályadíjat.

Turóczy Istvánné, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Honismereti Egyesület képviselőjében örömeinek adott hangot azért, hogy a honismereti és a néptőiszkolai mozgalom lényegében azonos tőről fakadt, nem véletlen tehát, hogy „népfőiskoláink nagy része a nemzeti kultúra értékeire támaszkodva szervezi programjait”. *Dr. Morvay Péter* a reformkori diáktársaságok, az önképzőkörök hagyományaira utalt, mint olyan eszmékre, melyeket a honismereti mozgalomnak is vállalnia kell.

3. Tulajdonképpen az ifjúsággal kapcsolatos kérdéskörhöz tartoztak azok a hozzászólások is, amelyek a népi és nemzeti hagyománynak az oktatásban való szerepével foglalkoztak. A népművészeti szekció állásfoglalásához kapcsolódva *Kövesdi Tiborné* megállapította, hogy nem a közoktatási törvényen múlik a néphagyomány tanításának a sorsa, hanem a pedagóguson. Hiszen az eddigi tantervben is volt énekóra, rajzóra, ahol népdalt és a hagyományos népi kultúra más elemeit is taníthatta aki akarta. Ezzel szemben *Pleskonics András* fontosnak tartotta, hogy a honismeret különböző területei szerepeljenek a nemzeti alaptantervben, s elégedetten állapította meg, hogy – pontosan kigyűjtötte – 6 oldalnyi terjedelemben fordul elő a hon megismerésére és szeretetére való nevelés ügye a készülő tantervben. A Békés Megyei Honismereti Egyesület nevében felajánlotta, hogy kidolgoznak egy olyan rövid útmutató segédletet, amit a honismeretet oktatni akaró, de a témában kevésbé jártas pedagógusok hasznosítani tudnak. *Huszár János* saját tapasztalatára hivatkozva sajnálattal állapította meg, hogy a pedagógusok jó része „kivonult a honismereti mozgalmából”. Vagyis az ifjabb pedagógusnemzedékből már hiányzik az a belső feltöltöttség és elkötelezettség, ami a korábbi generációban megvolt, s ami a honismereti mozgalmat sokáig éltette. Pápan ezen úgy igyekeznek segíteni, hogy Szűkebb pátriánk címmel honismereti tanfolyamot indítottak a tanév idejére, ahol a diákok a legjobb előadóktól ismerkedhetnek meg városuk, iskolájuk történetével. A hagyomány ifjúsághoz való eljuttatásának számos módja, lehetősége van.

4. A szabad fórum negyedik fontos témája a **határokon kívüli magyarságnak a honismereti mozgalomban való részvétele**, s e törekvésnek a szomszédos országok magyarsága körében megvalósuló formája volt. Az Akadémia résztvevői *Dukrét Gézá*tól megismerhették a romániai Biharban folyó honismereti munkát, amit az 1991 májusában alakult Erdélyi Kárpát Egyesület megyei csoportja végez. Ez év tavaszán létrehozták az egyesület ifjúsági csoportját, s Nagyváradon nemrég megalapították a Bihar Megyei Műemlékvédő Társaságot is. A Bihari Naplóban állandó rovatuk van helytörténeti, néprajzi, műemlékvédelmi témákra, s egy gyermekmagazinban is népszerűsítik a honismeretet. Április 14-én az egész Partium számára honismereti találkozót hívtak össze Váradon, közreműködtek a varadinói ünnepek szervezésében. Jelenleg olyan állandó helyet keresnek, ahol összejöveteleiket tarthatnák, s múzeumot is létesíthetnének.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület Királyhágón túli munkájáról *Tövissi József* számolt be. Fontosnak tartják, hogy az egyesület munkáját a honismereti tartalommal töltsék meg, s hogy „a kirándulások alkalmával ne csak az legyen a cél, hogy elérjük a dombtetőt, hanem az is, hogy tudjam mit látok a táj, annak hagyománya tekintetében”. Nagy jelentőségű találkozóra készülnek: az Aranyos mentére hívták össze az EKE első vándorgyűlését, melynek alaptétele a honismeret lesz.

5. Végezetül egy nem először szóba kerülő téma merült fel a szabad fórumon: az **újszülöttek anyakönyvezésének, a manapság születő emberek születési helyének** kérdése. A magyarság hajszálgyökereit vágják el azzal is, hogy nem a szülők lakóhelyét, nem a gyermeket fölnevelő szülőfalut vagy várost írják be az anyakönyvekbe, hanem azt a helyet, amelynek kórházában az újszülött a világra jött. *Hadavás János* javasolta: kezdeményezze a Honismereti Szövetség, hogy az anyakönyvezés a helyi önkormányzaton történjen, abba a szülők lakóhelyét jegyezzék be, s csak a megjegyzés rovatban szerepeljen, hogy ténylegesen hol történt a szülés.

A szabad fórumon felvetődő témák mennyisége és súlya alapján kirajzolódott az az igény és szükséglet, hogy megfontoljuk: a következő Honismereti Akadémia témájául talán az ifjúság és a honismeret kapcsolatát, kölcsönhatását kellene kitűzni.

A szabad fórum utolsó eseményeként *dr. Kanyar József*, a Honismereti Szövetség elnöke tézisszerűen megfogalmazta az elhangzott legfontosabb gondolatokat.

Nagyon fontos a mozgalom számára, hogy kidolgozzuk a magyarság új eszmerendszerét, új nemzetképét, meghirdetve a Kárpát-medence honismereti találkozójának gondolatát. Szép programmal kell készülnünk a magyarok világtalálkozójára, a honfoglalás 1100. évfordulójára, úgy, hogy esztendőnként honfoglalási témájú honismereti táborokat szervezzünk.

Fontos, hogy nézzünk szembe sorskérdéseinkkel, s ezeket tűzzük a honismereti táborok, a népfőiskolák, szabadegyetemek programjába.

Készülünk Kossuth eszmerendszerének ünnepségére, ezt más egyesületekkel karöltve kell elvégeznünk.

Javasolom, készítsük el a honismeret és a közművelődés elméleti és gyakorlati ismeretrendszerét és azokat próbáljuk egyetemünk, főiskolánk katedrára bízni. Nemzeti tudatunk és természetű világunk környezetvédelmének komplex honismeret és szülőföldszertet programját meghirdetve szólítsuk fel az egész társadalmunkat, hogy ne pusztítsák tovább se a magyarság tudatát, se az élővilágot.

Legújabbkori történelmünk és a honismeret tanításához szorgalmaznunk kell az 1945 utáni időszak történeti olvasókönyveinek megjelenését és azok tanítását. Posztgraduális képzésünk eszközeivé kell tennünk legújabbkori történelmünk irodalmi emlékiratait és egyéb kiadványait, ezzel erősítve népünk identitástudatát.

Fontos, hogy a Honismereti Szövetség a következő esztendőben hasznos pályázatokat írjon ki, amellyel nemes ügyeken tudunk segíteni. Fokoznunk kell a nemzet csűrjeibe begyűjtő, tehát a gyűjtő és kutató, a feldolgozó és publikáló tevékenységünket.

Erősítse a mozgalom a szellemi védernyő kiépítését szülőföldünk történelme felett. Emeljünk gátat a nemzeti tudat és erkölcs roncsolása ellen, felszámolva az elmúlt évtizede morális és szellemi fertőzöttségét.

Vigyázni kell a nemzeti jövőt építő szellem egységére. Tervezzük meg a honismeret mozgalom szellemi vetélkedőjét, helyi, megyei, regionális és országos szinten. Ki kell építeni mozgalmunkban az ifjúsági tagozatot.

Programunkba kell venni, és ki kell dolgoznunk: háborús veszteségeink történetét, nagyon sok fehér folt van e tekintetben. A községfényképezések után, a települések jelképeinek és címereinek felkutatását elvégezve figyelmünket a puszták házainak szociológiai felmérésére kellene fordítani. Nagyon sok megyében kastélyprogram is van.

Szervezzünk tanácskozásokat a kisebbségi státus kérdéseiről. Keressük a lehetőségeket nem az elválasztó határoknak, hanem az összekötő kapcsoknak erősítésére. Tudatosítanunk kell Európa eszméjét a honismereti mozgalomban, mert ha ezt az egyensúlyt nem tudjuk kialakítani, nagy veszélybe kerülhetnek az itt élő nemzetek, még a demokrácia is.

Mindent megteszünk, hogy védekezzünk a történelmi hamisítások ellen, mert ezek önismeretünket, történetképünket, nemzettudatunkat roncsolják és erkölcsi világrendünket is pusztítják.

Javasoljuk a nemzeti alaptanterv beágyazását a honismereti mozgalomba.

Támogassuk a hazai és határainkon túli népfőiskolai kezdeményezéseket, az 1100. évfordulóra szervezzünk honismereti népfőiskolákat.

Az egyetemi élet tudományos szervezeteiben szervesen működjenek közre a mozgalom.

Hogyan lehet átvinni a honismeret tüzeit a túlsó partra? Fontos dolog. Ahol olyan honismereti energiaközpont működik és feszül, mint éppen Mesztegyőn, ott nem félttem a honismereti mozgalmat.

Az Akadémia záróaktusaként Gábori Imréné és Antal Gyuláné a Baranya Honismereti Egyesület képviselőjében átadták a honismereti „vándorzászlót” Gészné Kocsis Máriának és Huszár Jánosnak, akik a következő Akadémia házigazdáiként, a Veszprém megyei Honismereti Egyesület nevében vették át. Kanyar József zárszavában kiemelte, hogy a Honismereti Akadémia a nagy történelmi gyökérrel rendelkező Baranya megyéből egy másik, ugyancsak hatalmas történelmi gyökerekkel rendelkező megyébe, Veszprémbe kerül. Javaslta, hogy 1993-ban, a honfoglalás közelgő évfordulójára is készülve, a középkori magyarság gondolkörét tegyék a XXI. Honismereti Akadémia fő témájává.

Összeállította: *Halász Péter*

